

Sygn. akt: I C 628/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Tomasz Cichocki
Protokolant:	sekretarz sądowy Karolina Tyc

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 lutego 2023r. w O.

sprawy z powództwa J. Ś. (1)

przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W. oraz J. J., A. J. i L. L.

o ustalenie i zapłatę,

I. ustala nieważność umowy kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do waluty obcej z dnia 14 września 2005r. zawartej pomiędzy H. Ś., powódką (...) Bank S.A. w K. – (...) Oddział w Ł., poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W.;

II. zasądza od pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W. na rzecz powódki J. Ś. (1) kwotę 157 143,16 (sto pięćdziesiąt siedem tysięcy sto czterdzieści trzy i 16/100) złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 28 lutego 2023r. do dnia zapłaty, za jednoczesnym zaoferowaniem przez powódkę na rzecz pozwanego zwrotu kwoty 108 509,60 (sto osiem tysięcy pięćset dziewięć i 60/100) złotych;

III. oddala powództwo w części dotyczącej żądania zapłaty odsetek za okres do dnia 28.02.2023r.;

IV. oddala powództwo o zapłatę zadośćuczynienia;

V. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 100,00 (sto) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

VI. nie obciąża pozwanych J. J., A. J. i L. L. kosztami procesu;

VII. przyznaje radcy prawnemu M. P. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 4 428,00 (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem) złotych tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu pozwanej J. J., w tym kwotę 828,00 (osiemset dwadzieścia osiem) złotych tytułem podatku od towarów i usług.

SSO Tomasz Cichocki

Sygn. akt: I C 628/19

UZASADNIENIE

Powódka J. Ś. (1) pozwem z dnia 10 października 2019 r. skierowanym przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W. wniosła o unieważnienie kredytu hipotecznego z dnia 14 września 2005 r. o nr (...) indeksowanego do waluty obcej – franka szwajcarskiego.

Powódka podniosła, że wraz z mężem wzięła kredyt hipoteczny w wysokości 108.000,00 zł na okres 20 lat, indeksowany do franka szwajcarskiego. Powódka wskazała, że bank w oparciu o zapisy w umowie przyznał sobie prawo do dowolnego i niczym nieograniczonego kształtowania kursu walut i było to poza kontrolą kredytobiorcy. Podniosła, iż występowała nierówność między stronami, gdyż bank miał wyłączne prawo do ustalania wysokości zobowiązań przy wypłacie kredytu i przy spłacie poszczególnych rat. Powódka wskazała na postanowienia umowne, które jej zdaniem były niezgodne z zasadą swobody umów i z zasadami współzycia społecznego, tj. § 2 pkt 2, § 4 pkt 2, 3 i 4 umowy. Wskazała, że klauzule przeliczeniowe nie były negocjowane z kredytobiorcą. Bank wykorzystał swoją silniejszą pozycję w stosunku do konsumenta. Nie poinformował również o ryzykach związanych z kredytami powiązanymi z obcą walutą. W związku z powyższym powódka wniosła o całkowite unieważnienie kredytu.

Do odrębnego rozpoznania zostało wyłączone żądanie powódki zawarte w pozwie z dnia 10 października 2019 r. o zapłatę kwoty 27.955,99 zł tytułem nadpłaty kredytu wraz z odsetkami oraz zapłatę rekompensaty (zadośćuczynienia) w kwocie 10.000,00 zł.

W uzasadnieniu powódka podniosła, że kredyt był wzięty w wysokości 108.509,60 zł, natomiast do dnia 30 września 2019 r. zostało spłacone 136.465,59 zł. W ocenie banku kredyt wynosił 44.220,42 CHF, a pozostało do spłaty 16.931,98 CHF, czyli na dzień 9 października 2019 r. – 69.019,00 zł.

(pozew k. 3-5, 380-382, pismo k. 25)

Następnie **zarządzeniem z dnia 22 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie** sprawy o ustalenie nieważności umowy (sygn. akt I C 628/19) i o zapłatę (sygn. akt I C 490/20) zostały połączone do wspólnego rozpoznania za sygn.. akt I C 628/19) i rozstrzygnięcia.

(zarządzenie k. 621)

Powódka kolejnymi pismami rozszerzała powództwo w zakresie żądania zapłaty, ostatecznie pismem z dnia 31 sierpnia 2022 r. podnosząc, że w razie uznania umowy kredytu za nieważną, wnosi o zwrot od banku następujących kwot:

- 118.959,95 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie do dnia zapłaty, tytułem kwot wpłat od momentu wniesienia pisma do Sądu i wpłaty 10 lat wstecz, tj. od października 2019 r.,

- 38.183,21 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie do dnia zapłaty, tytułem kwot rat wpłaconych od wniesienia pisma do Sądu do sierpnia 2022 r. łącznie.

(pismo k. 25, 103-108, 117-119, 354-361, 677-678, 683-685, 741-742, 749-750, 780, 930-932, 952-954)

Pozwany (...) Bank S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od strony powodowej na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł, według norm przepisanych. Ponadto pozwany podniósł zarzut zużycia wzbogacenia i zarzut zatrzymania.

Pozwany zaprzeczył wszelkim okolicznościom i faktom podniesionym w pozwie, w szczególności zaprzeczył, jakoby:

- a) doszło do nadpłaty kredytu oraz zaprzecza roszczeniom strony Powodowej zarówno co do zasady jak i co do wysokości;
- b) strona Powodowa nie była informowana o ryzyku związanym z Umową;
- c) strona Powodowa nie była informowana o treści Umowy;

- d) strona Powodowa została przymuszona (w szczególności przez Pozwanego) do zawarcia Umowy kredytu wyrażonego w walucie obcej;
- e) strona Powodowa nie miała wpływu na treść Umowy, w tym na walutę Umowy;
- f) pozwany na podstawie Umowy był uprawniony do określania kursu w sposób dowolny;
- g) sporne postanowienia Umowy w zakresie indeksacji kwoty kredytu zostały wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych;
- h) pozwany był związany treścią wpisów do rejestru klauzul niedozwolonych dotyczących innych niż Pozwany podmiotów oraz innych niż stosowane przez Pozwanego treści warunków umownych;
- i) w Umowie znajdowały się postanowienia niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c., w tym w szczególności w zakresie określania kursu;
- j) doszło do naruszenia dobrych obyczajów lub rażącego naruszenia interesów strony Powodowej;
- k) skutkiem zarzucanej abuzywności miałyby być uznanie Umowy za nieważną w całości lub części;
- l) po stronie Pozwanego wystąpiło wzbogacenie, w szczególności w związku ze wzrostem kursu waluty CHF w stosunku do PLN;
- m) umowa jest w części lub w całości nieważna;
- n) umowa nie zawiera obligatoryjnych elementów wymaganych przez prawo;
- o) umowa narusza zasady współżycia społecznego;
- p) stronie Powodowej przysługuje interes prawny w powództwie o ustalenie, względnie, że takie powództwo jest zasadne merytorycznie.

(odpowiedź na pozew k. 228-250, 562-585, pismo z dnia 04.02.2021 r. k. 637-641, pismo z dnia 02.03.2021 r. k. 661-663, pismo z dnia 25.05.2021 r. k. 790-793, pismo z dnia 19.09.2022 r. k. 967-970)

Pozwani J. J., A. J. i L. L., wezwani do udziału w sprawie postanowieniem z dnia 9 lipca 2020 r. w charakterze pozwanych w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy kredytu, nie sprzeciwiali się żądaniu pozwu, wnosząc co jego uwzględnienie.

(postanowienie k. 200, stanowiska pozwanych – k. 1030)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Powódka wraz z mężem H. Ś. w dniu 2 września 2005 r. złożyli wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego nr (...). Powódka wniosowała o kredyt w wysokości 106.250,00 zł, indeksowany kursem waluty CHF.

(dowód: wniosek o kredyt hipoteczny k. 594-597)

W dniu 14 września 2005 r. została podpisana umowa kredytu hipotecznego o nr (...) indeksowanego do waluty obcej pomiędzy poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. w K. - DOM Oddziałem w Ł. a powódką i jej mężem.

Umowę zawarto z kredytobiorcami jako konsumentami – na pokrycie części wkładu budowlanego związanego z ustanowieniem własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego, opisanego w par. 8 ust. 1 umowy, a ponadto na uiszczenie składki z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty wartości nieruchomości, pokrycie składek ubezpieczeniowych o których mowa w ust. 4, na pokrycie części kosztów remontu nieruchomości oraz na spłatę innych

zobowiązań finansowych kredytobiorcy – na okres 240 miesięcy w formie równych rat kapitałowo – odsetkowych (§ 1 ust. 1-3).

Zgodnie z postanowieniami umowy i regulaminu:

§ 1 ust. 1 i 2 umowy – Bank udzielił powódce kredytu w kwocie 108.509,60 zł indeksowanego kursem CHF na warunkach określonych w umowie oraz regulaminie do umowy kredytu, stanowiącym integralną część umowy. Spłata kredytu miała następować w 240 miesięcznych równych ratach kapitałowo-odsetkowych.

§ 1 ust.3 umowy – kredyt przeznaczony był na:

I transza:

- a) w wysokości 74.100,00 zł na pokrycie części wkładu budowlanego związanego z ustanowieniem własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego opisanego w § 8 ust. 1 umowy,,
- b) w wysokości 1.085,10 zł na uiszczenie składki z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty wartości nieruchomości,
- c) w wysokości 1.174,50 zł na pokrycie składek ubezpieczeniowych,

II transza:

- a) w wysokości 4.000,00 zł na pokrycie części kosztów remontu nieruchomości opisanej w § 8 ust. 1 umowy,
- b) w wysokości 4.700,00 zł na spłatę kredytu w (...) S.A. umowa z dnia 29.03.2005 r.,
- c) w wysokości 18.500,00 zł na spłatę pozostałych zobowiązań finansowych kredytobiorcy,
- d) w wysokości 4.950,00 zł na dowolny cel konsumpcyjny kredytobiorcy.

§ 2 ust. 2 – w dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kredytu, kwota wypłaconych środków będzie przeliczana na walutę do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna walut określonego w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych lub indeksowanych kursem walut obcych”, obowiązującego w dniu uruchomienia środków.

§ 4 ust. 1-2 - spłata wszelkich zobowiązań będzie dokonywana w złotych na rachunek pomocniczy umowy określony w każdorazowym harmonogramie spłat kredytu. Wysokość zobowiązania będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF – po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych do CHF obowiązującego w dniu spłaty.

§ 4 ust. 3 – kredytobiorca oświadczył, że jest świadomy ryzyka kursowego związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko.

§ 4 ust. 4 – Kredytobiorca zobowiązał się dokonać spłaty rat kredytu i odsetek w terminach i kwotach według aktualnego harmonogramu spłat, który kredytobiorca otrzymuje w szczególności po wypłacie każdej transzy wypłacie kredytu, zmianie oprocentowania.

§ 6 ust. 1 – oprocentowanie kredytu jest zmienne i na dzień sporządzania umowy wynosiło 3,38% w skali roku, na które składała się suma obowiązującej stawki DBF i stałej marży banku w wysokości 2,72%.

Regulamin do umowy kredytu hipotecznego, stanowiący integralną część umowy stanowił, że:

§ 2 regulaminu – bankowa tabela kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut zwana tabelą kursów to tabela sporządzona przez merytoryczną komórkę banku na podstawie kursów obowiązujących na

rynku międzybankowym w chwili sporządzania tabeli i po ogłoszeniu kursów średnich przez NBP, tabela sporządzona jest o godz. 16.00 każdego dnia roboczego i obowiązuje przez cały następny dzień roboczy.

§ 14 ust. 1-3 regulaminu kredytu hipotecznego – oprocentowanie kredytu udzielonego w złotych indeksowanego do waluty obcej jest zmienne i ulega zmianie w pierwszym dniu najbliższego miesiąca następującego po ostatniej zmianie indeksu DBD (dla kredytu indeksowanego do dolara amerykańskiego), DBF (dla kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego). Indeks DBD/DBF dla każdego miesiąca oblicza się jako arytmetyczną średnią stawkę LIBOR 3M, obowiązującą w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc ostatni do 25 dnia miesiąca poprzedzającego zmianę.

§ 16 ust. 4 regulaminu – w przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej, bank w następnym dniu po upływie terminu wymagalności całego kredytu, dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN, z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez bank w tabeli kursów. Poczynając od dnia przewalutowania, bank pobiera od wymagalnego kapitału odsetki karne w wysokości 2-krotności oprocentowania kredytu udzielonych w PLN (nieindeksowanych do waluty obcej), przy zastosowaniu aktualnego z dnia przewalutowania wskaźnika DBZ oraz marży obowiązującej w dniu wypłaty kredytu lub jego pierwszej transzy.

§ 19 ust. 5 regulaminu – w przypadku kredytu indeksowanego w walucie obcej, kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującym w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów z dnia wpływu środków.

§ 21 ust. 5 regulaminu – w przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej prowizja za wcześniejszą spłatę przeliczona jest według kursu sprzedaży dewiz na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów z dnia realizacji wcześniejszej spłaty.

§ 25 ust. 2 regulaminu – wysokość składki na ubezpieczenia w kolejnych latach określa Tabela Prowizji i Opłat. W przypadku, gdy składka doliczana jest do kwoty kredytu, Bank przelicza składkę na walutę, do której indeksowany jest kredyt według kursu sprzedaży właściwej waluty podanego w Tabeli Kursów w dniu uruchomienia kredytu/I transzy kredytu.

(dowód: umowa kredytu z dnia 30.08.2006 r. k. 6-10, regulamin kredytu k. 270-274)

Strony podpisały również oświadczenie o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej na rzecz banku do kwoty 184.466,32 zł w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikających z umowy kredytu nr (...).

(dowód: oświadczenie z dnia 29.09.2005 r. k. 262)

W dniu 20 września 2013 r. zmarł H. Ś.. Sąd Rejonowy w Olsztynie Wydział X Cywilny postanowieniem z dnia 16 grudnia 2014 r. stwierdził, że spadek po H. Ś. zmarłym 20 września 2013 r. w O. na podstawie ustawy nabyli żona J. Ś. (1) oraz dzieci J. J., A. J. i L. L. po 1/4 części spadku każdy z nich. Aktem notarialnym z dnia 11 grudnia 2019 r. Rep. A. nr 3411/2019 L. L. darowała przysługujący jej udział w 1/8 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego położonego w O. przy ul. (...) swojej matce – J. Ś. (1).

(dowód: kopia odpisu aktu zgonu k. 11, kopia postanowienia z dnia 16.12.2014 r. k. 220, kopia aktu notarialnego Rep. A nr (...) k. 191-197)

W dniu 17 lutego 2016 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy kredytu, na mocy którego bank udzielił kredytobiorcom karencji w spłacie kredytu przez okres 4 miesięcy do dnia wejścia w życie aneksu.

(dowód: aneks nr (...) z dnia 17.02.2016 r. k. 600)

Aneks nr (...) z dnia 29 grudnia 2016 r. na mocy zgodnych oświadczeń stron zmieniono postanowienia umowy kredytu w zakresie sposobu spłaty kredytu, tj. strona powodowa zobowiązała się uiszczać raty bezpośrednio w walucie indeksacyjnej, nabytej przez stronę powodową po kursie sprzedaży oferowanym przez dowolnie wybrany przez stronę powodową podmiot.

(dowód: aneks nr (...) z dnia 29.12.2016 r. k. 601-602)

W okresie od 19 września 2005 r. do 21 października 2021 r. powódka tytułem spłaty kredytu uiszczała kwotę 166.197,99 zł, natomiast w okresie 01.10.2009r. do 21.10.2019r. kwotę 131 794,09 zł.

(dowód: zestawienie spłat k. 917-920)

Powódka wraz z mężem potrzebowała kredytu na pokrycie części wkładu budowlanego związanego z ustanowieniem własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego oraz na pokrycie zobowiązań wynikających z innych kredytów. Mieszkanie nie było wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej, wynajmowane ani dzierżawione. Kredytobiorcy zaciągali kredyt jako konsumenci.

(dowód: zeznania powódki k. 371-372, 680v-681)

Pozwani L. L., A. J. oraz J. J. nie sprzeciwiali się unieważnieniu umowy kredytu.

(dowód: oświadczenia pozwanych: J. J. k. 687, A. J. k. 688, L. L. k. 756, zeznania pozwanych: L. L. k. 1030, k. 1064v., A. J. k. 1030, k. 1064v)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W ocenie Sądu, roszczenie powódki o ustalenie nieważności umowy kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do waluty obcej CHF z dnia 14 września 2005 r., zawartej pomiędzy H. Ś. i powódką J. Ś. (1) a (...) Bank S.A. w K. – (...) Oddział w Ł., poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W., należało uznać za zasadne.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu przede wszystkim o załączone do akt i wzajemnie niekwestionowane przez strony dokumenty, których wiarygodność nie budziła wątpliwości. Ponadto na podstawie zeznań powódki J. Ś. (1).

Sąd pominął na podstawie (...) § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. wnioski dowodowe strony pozwanej dotyczące dopuszczenia dowodu z przesłuchania świadka R. D. i J. T. (k. 371). Co do świadka R. D. miał przy tym na uwadze, iż jest on nieprzydatny dla rozstrzygnięcia, albowiem świadek ten nie brał żadnego udziału w procesie zawarcia umowy z powódką i jej mężem. Z kolei fakty, co do których świadek miał zeznawać, dotyczyły ogólnych kwestii związanych z funkcjonowaniem i finansowaniem banku oraz konstrukcji umów takich jak sporna w tej sprawie – co nie miało istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia. Co do świadka J. T. wniosek ten nie był możliwy do przeprowadzenia z uwagi na śmierć świadka (notoria sądowe).

Zgromadzone w sprawie dowody w postaci dokumentów i zeznań powódki w pełni pozwalają na dokonanie prawidłowego rozpoznania niniejszej sprawy.

Z kolei złożone do akt sprawy prywatne ekspertyzy czy artykuły prasowe należało potraktować jedynie w kategoriach dokumentów prywatnych. Nie są one więc źródłem wiedzy fachowej, a rozwinięciem argumentacji strony składającej, zaś przedstawione dalej stanowiska, rekomendacje i raporty (w tym również od Komisji Nadzoru Finansowego) mogą być traktowane tylko w kategorii opinii niewiążących Sądu. Stanowiły one dowód wyłącznie tego, że osoby, które je sporządziły, złożyły oświadczenie w nich zawarte, tym samym przypisano im jedynie walor stanowiska strony, nie zaś opinii sporządzonej przez biegłego sądowego.

Co do dowodu w postaci przesłuchania strony powodowej należy wskazać, iż zeznania te korelowały z pozostałym materiałem dowodowym. Ponadto nie zostały zakwestionowane przez stronę pozwaną, a w szczególności nie zostały przedłożone dowody przeciwne. Stąd Sąd dał im wiarę.

Pozwany nie zaprzeczył skutecznie twierdzeniom powódki wyrażonym w pozwie, w zakresie wartości dotychczas spłaconej kwoty. Znajduje ona także potwierdzenie w zestawieniu spłat przedłożonym przez pozwanego (zestawienie spłat k. 917-920). Pozwany nie kwestionował przy tym wysokości spłaty dokonanej w okresie od listopada 2019r. do sierpnia 2022r. (k. 967v).

Odnosząc się do kwestii wezwania do udziału w sprawie w charakterze pozwanych J. J., A. J. i L. L., tj. spadkobierców H. Ś. (postanowienie k. 200), należy wskazać, iż mając na uwadze fakt, iż powódka J. Ś. wystąpiła z żądaniem ustalenia nieważności umowy kredytu, winno ono być skierowane przeciwko wszystkim jej kontrahentom, co do których zachodzi między nimi współuczestnictwo konieczne, o którym mowa w art. 72 § 2 k.p.c. stad stosownie do art. 195§2 k.p.c. zostali oni wezwani do udziału w sprawie we wskazanym charakterze.

Powódka w pierwszym kolejności żądała ustalenia nieważności umowy kredytu nr (...) zawartej przez H. Ś. i powódkę z poprzednikiem prawnym pozwanego Banku.

Podstawę wystąpienia z takim żądaniem stanowi art. 189 k.p.c. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywna potrzeba usunięcia wątpliwości lub niepewności, co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu, brak podstaw do kwestionowaniu interesu prawnego powódki w wystąpieniu z żądaniem pozwu, który polega on na tym, że domaga się ona definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne). Wskazać także należy, iż zgodnie z aktualnym orzecznictwem kwestia istnienia interesu prawnego kredytobiorcy – konsumenta w żądaniu ustalenia czy to nieważności zawartej umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego, czy to abuzywności postanowień takiej umowy, nie budzi wątpliwości i jednolicie jest przyjmowane istnienie takiego interesu (vide – m.in. wyrok z dnia 24 lutego 2022 r. Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, I ACa 143/21, LEX nr 3338703 i przywołane tam orzecznictwo).

Przyjęcie przez Sąd istnienia interesu prawnego po stronie powodowej, co do żądań sformułowanych w pozwie, implikuje w dalszej kolejności dokonanie oceny ważności zawartej umowy i jej rzeczywistego charakteru, a następnie przeprowadzenie analizy umowy kredytowej w zakresie zawarcia w niej klauzul abuzywnych dotyczących mechanizmu indeksacji i ich ewentualnego wpływu na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień.

Zgodnie z treścią przepisów art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności

prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony stronie powodowej miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na CHF. Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF, co do zasady nie był między stronami sporny.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Przepis ten nie uległ zmianie w okresie od zawarcia umowy do daty wyrokowania.

Do essentialia negotii umowy kredytu należą: oddanie przez bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie ściśle określonej kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu stanowi odrębny typ umowy nazwanej. Odpłatność umowy kredytu realizuje się poprzez pobieranie przez bank odsetek, które są obligatoryjnym elementem tej umowy zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 5 Prawa bankowego. Natomiast, zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 9 tej ustawy, zastrzeżenie prowizji jest fakultatywne.

Sporna w sprawie umowa kredytu, co do zasady, spełnia wymagania art. 69 ustawy – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia). Określone były strony umowy, kwota i waluta kredytu (podana w złotych), cel, na jaki został udzielony, i termin jego spłaty. Prawdopodobnie tej nie zmienia postanowienie, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej. W sprawie jest przy tym bezsporne, że kredyt spłacany jest w złotych i że w tej walucie kredyt został uruchomiony (wyplacony). Należy przy tym mieć na uwadze, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że zarówno kredyty denominowane, jak i indeksowane do kursu waluty obcej, są kredytami w walucie polskiej.

Odnosząc się do oceny samego mechanizmu indeksacji należy wskazać, że art. 358¹

§ 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że

w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Wykorzystanie mechanizmu indeksacji, w ocenie Sądu, co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. Umowy kredytów indeksowanych do waluty mogą być zawierane również obecnie - po nowelizacji Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, element przedmiotowo istotny umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a).

Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować

w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - Prawo bankowe.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez bank możliwości wykorzystania przez stronę powodową określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej. W tych okolicznościach trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w CHF. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego. Stąd umowa stron jest dopuszczalna również w świetle art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istotą sporu stron nie jest jednak sama konstrukcja umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, ale sposób konstrukcji mechanizmu indeksacji zastosowany przez pozwanego w umowie zawartej ze stroną powodową.

Zgodnie z art. 385¹ k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już stanowiskiem orzecznictwa „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym dla uznania, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide - wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12). Brak "uzgodnienia indywidualnego" dla postanowień inkorporowanych do umowy ma miejsce nie tylko wtedy, gdy konsument związany jest wzorcem z mocy art. 384 k.c., ale także wtedy, gdy doszło - za zgodą obu stron - do inkorporowania wzorca, albo niektórych jego postanowień, do treści umowy. W takiej bowiem sytuacji można mówić o "postanowieniach umowy przejętych

z wzorca". Takie postanowienia wzorca, mimo odmiennego od określonego w art. 384 k.c. trybu wiązania, nadal nie są postanowieniami "uzgodnionymi indywidualnie", chyba że konsument miał na ich treść "rzeczywisty wpływ". "Rzeczywisty wpływ" konsumenta nie zachodzi, jeżeli "wpływ" ten polega na tym, że konsument dokonuje wyboru spośród alternatywnych klauzul sformułowanych przez przedsiębiorcę (W. Popiołek: Kodeks cywilny Komentarz do art. 1-449 10. Tom I, red. prof. dr hab. Krzysztof Pietrzykowski, 2015, Wydawnictwo: C.H. Beck, Wydanie: 8; M. Bednarek, w: System PrPryw, t. 5, 2013, s. 761; M. Jagielska, Nowelizacja Kodeksu cywilnego: kontrola umów i wzorców umownych, MoP 2000, Nr 11; M. Lemkowski, Materialna ochrona konsumenta).

W sprawie było poza sporem, że kredytobiorcy w dacie zawierania umowy kredytu, występowali jako konsumenci. Okoliczność ta nie była w szczególności kwestionowana przez pozwanego. W świetle materiału dowodowego sprawy, w szczególności zeznań powódki, a także umowy o kredyt hipoteczny nr (...), nie powinno budzić także wątpliwości, iż przy zawarciu umowy pozwany posłużył się wzorcem umownym, a kredytobiorca nie miał żadnego realnego wpływu na ukształtowanie postanowień umownych, poza wyrażoną w PLN kwota kredytu oraz liczbą rat spłaty. Brak także dowodu by postanowienia umowy, w tym odnoszące się do mechanizmu indeksacji, a w szczególności kwestionowane

w pozwie postanowienia § 2 pkt 2, § 4 pkt 2, 3 i 4 umowy były wynikiem porozumienia stron, tj. wspólnego ustalenia ostatecznego brzmienia klauzuli, w wyniku rzetelnych negocjacji w ramach, których konsument miał realny wpływ na treść określonego postanowienia umownego (vide – m.in. postan. SN z 06.03.2019r., I CSK 462/18).

Wobec powyższego należało dokonać oceny czy zakwestionowane w pozwie postanowienia umowy istotnie kształtowały prawa i obowiązki konsumenta (powodów) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały ich interesy. Odpowiedź na powyższe musi być w ocenie Sądu twierdząca, zgodna z twierdzeniami pozwu.

Stosownie do § 2 ust. 2 umowy – w dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kredytu, kwota wypłaconych środków będzie przeliczana na walutę do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna walut określonego w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych lub indeksowanych kursem walut obcych”, obowiązującego w dniu uruchomienia środków. Zgodnie z § 4 ust. 1-2 - spłata wszelkich zobowiązań będzie dokonywana w złotych na rachunek pomocniczy umowy określony w każdorazowym harmonogramie spłat kredytu. Wysokość zobowiązania będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF – po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych do CHF obowiązującego w dniu spłaty. Z kolei zgodnie z § 4 ust. 4 – Kredytobiorca zobowiązał się dokonać spłaty rat kredytu i odsetek w terminach i kwotach według aktualnego harmonogramu spłat, który kredytobiorca otrzymuje w szczególności po wypłacie każdej transzy wypłacie kredytu, zmianie oprocentowania.

Zgodnie z § 2 regulaminu do umowy kredytu hipotecznego, bankowa tabela kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut zwana tabelą kursów to tabela sporządzona przez merytoryczną komórkę banku na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowym w chwili sporządzania tabeli i po ogłoszeniu kursów średnich przez NBP, tabela sporządzona jest o godz. 16.00 każdego dnia roboczego i obowiązuje przez cały następny dzień roboczy (regulamin – k. 270).

Jak wynika z powyższego kurs waluty szwajcarskiej, służący do przeliczania poszczególnych rat kapitałowo – odsetkowych, a także do ustalenia wysokości zadłużenia kredytobiorców w tej walucie, określany był samodzielnie przez pozwany Bank, kredytobiorcy nie tylko nie mieli żadnego wpływu na ten mechanizm, ale nie posiadali także żadnej wiedzy na temat sposobu dokonywania przez Bank ustaleń w zakresie kursu sprzedaży i kursu kupna waluty. W ocenie Sądu, przesądza to o abuzywnym charakterze w/w postanowień umowy, tj., iż kształtowały one prawa i obowiązki konsumenta (kredytobiorców) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszały ich interesy. Wyraża się to w tym, że przesłanki ustalenia określonej wysokości stosowanych kursów kupna i sprzedaży waluty nie zostały precyzyjnie, jasno i dokładnie określone w zapisach umowy stron, natomiast zmiana sposobu ustalania kursu pozostawała w zasięgu możliwości banku bez konieczności uzgadniania go ze swoimi klientami. Stąd postanowienia umowy, które przewidywały przyjęcie kursu kupna i kursu sprzedaży z tabeli kursów banku, jako zastrzegające dla banku swobodę kształtowania wysokości zobowiązania kredytowego muszą być uznane za abuzywne. W istocie naruszają one bowiem równość kontraktową stron i umożliwiają przerzucenie na klienta banku całego ryzyka zmiany kursu waluty. Nie ma przy tym znaczenia, czy z takiej możliwości pozwany Bank korzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Bez znaczenia pozostaje również sposób wykonania umowy stron w tym zakresie, w szczególności to, czy kursy stosowane u pozwanego w jej trakcie odpowiadały kursom rynkowym. W tym kierunku zbędne było w szczególności przeprowadzanie dowodu z przesłuchania świadków czy ewentualnie zasięganie opinii biegłego. Zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega bowiem badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał, że postanowienia umowy kredytu dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy nie zostały uzgodnione

indywidualnie z kredytobiorcami, a w zakresie przewidującym do rozliczenia wypłat kurs kupna, a do rozliczenia spłat kurs sprzedaży - ustalane samodzielnie przez bank – kształtowały zobowiązanie kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. W konsekwencji, zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. miały one charakter niedozwolony, a tym samym od początku i mocy samego prawa nie wiązały strony powodowej.

Należy przy tym jednoznacznie wskazać, że oceny abuzywności dokonuje się na datę dokonania czynności – zawarcia umowy, a okoliczności, które zaistniały po zawarciu umowy, nie mają znaczenia dla oceny abuzywności postanowienia (tak Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, Biuletyn Sądu Najwyższego 2018/6/9, tak też TSUE w wyroku z 20 września 2017 r., C-186/16).

Należy uznać, że zakwestionowane postanowienia umowy kredytowej dotyczyły przy tym świadczenia głównego stron (vide – wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 lutego 2022 r., I ACa 143/21), co znajduje potwierdzenie w licznych orzecznictwie Sądu Najwyższego, a także w wyroku TSUE z dnia 10 czerwca 2021 r. wydanym w sprawie C-609/19. Okoliczność ta nie uniemożliwia jednak oceny tych klauzul pod kątem abuzywności. Postanowienia zawierające świadczenia główne także podlegają takiemu badaniu, o ile zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.). Takie rozwiązanie ustawowe wywodzi się z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia

5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i opiera się na założeniu, że postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, bo do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. Z tych właśnie przyczyn wymóg transparentności powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko to, by umowa była zrozumiała dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także by mógł on na jej podstawie oszacować - w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria - konsekwencje ekonomiczne wynikające z niej zobowiązania (zob. np. wyroki TSUE z dnia 20 września 2017 r., C-186/16 pkt 43-45 oraz z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 pkt 71-73 oraz 75).

Z tą ostatnią sytuacją mamy do czynienia w przypadku analizowanych postanowień umowy odnoszących się do mechanizmu indeksacji (klauzuli waloryzacyjnej).

Z kolei w wyroku z 26 marca 2019 r. w sprawach C 70/17 i C 179/17 ((...) SA przeciwko A. S. S. oraz (...) SA przeciwko A. L. M. i V. R. R., pkt 54) Trybunał Sprawiedliwości UE wykluczył z kolei, by sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Oznacza to, że nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najlepiej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18).

Oznacza to, że postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, konieczne staje się też rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W ocenie Sądu, eliminacja z umowy wskazanych postanowień odnoszących się do mechanizmu indeksacji powoduje sytuację, w której luki te nie mogą być uzupełnione.

W szczególności takiej możliwości nie daje przepis art. 358 § 2 k.c., który dotyczy możliwości określenia kursu waluty obcej, w której zostało wyrażone zobowiązanie, w przypadku spełnienia świadczenia w walucie polskiej. Nie ma natomiast zastosowania do sytuacji, w której dochodzi do przeliczenia wysokości zobowiązania z waluty polskiej na walutę obcą. Poza tym, wskazany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.). Uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już

od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Brak jest także możliwości odwołania się do zasad współzycia społecznego czy ustalonych zwyczajów (art. 56 i 65 k.c.).

Stąd, w ocenie Sądu, po usunięciu z umowy wskazanych powyżej niedozwolonych postanowień umownych, dalsze wykonywanie umowy nie jest możliwe. W tym zakresie Sąd podziela stanowisko, iż w tej sytuacji brak koniecznych składników umowy kredytu z art. 69 ustawy – Prawo bankowe, do których należą: oddanie przez Bank do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zwrot przez kredytobiorcę kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Eliminacja abuzywnych postanowień umowy uniemożliwi bowiem ustalenie wysokości poszczególnych rat kredytu, co należy do essentialia negotii tej umowy. Eliminacja tych postanowień będzie oznaczała także zaniknięcie ryzyka walutowego, będącego podstawowym elementem umowy kredytu waloryzowanego do innej waluty, to z kolei skutkować będzie tak daleko idącym przekształceniem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) - wyrok SN z 11.12.2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344.

W ocenie Sądu, eliminacja z umowy abuzywnych postanowień klauzul przeliczeniowych wywiera także skutek na kwestię oprocentowania umowy. Z §6 ust. 1 umowy wynika bowiem, iż oprocentowanie kredytu jest zmienne i wynosi 3,38% w skali roku, na które składa się suma obowiązującej stawki DBF i stałej marży Banku, która wynosi 2,72%. Sama umowa nie definiowała stawki DBF ani nie definiowała warunków zmiany oprocentowania, odsyłając w tym zakresie do postanowień Regulaminu (§13 ust. 1). Z §14 Regulaminu (k. 271) w tym zakresie wynika, że stawka DBF to indeks dla kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego, a indeks DBD to indeks dla kredytów indeksowanych do dolara amerykańskiego. Dalej wskazano, że indeks DBD/DBF ustalany jest jako arytmetyczna średnia stawek LIBOR 3m obowiązujących w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca zamykającego kwartał poprzedzający ostatni kwartał kalendarzowy do 25 dnia miesiąca kończącego kwartał poprzedni, natomiast dla każdego miesiąca oblicza się go jako średnią arytmetyczną stawek LIBOR 3m, obowiązujących w dniach roboczych w okresie liczącym od 26 dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc ostatni do 25 dnia miesiąca poprzedzającego zmianę. Z zapisów §14 Regulaminu nie wynika przy tym, czy każdy ze wskazanych indeksów ustalany jest oddzielnie w oparciu o wskazane średnie arytmetyczne stawek LIBOR 3 m odpowiednie dla każdej z tych walut czy też dla obydwu łącznie z uwzględnieniem stawek LIBOR 3 m dla obydwu tych walut łącznie.

Mając to na uwadze należałoby stwierdzić, że postanowienia §14 Regulaminu nie spełniają warunku transparentności i są niezrozumiałe, co przesądzałoby o uch również abuzywnym charakterze. Jednocześnie w ocenie Sądu eliminacja z umowy odniesienia do waluty CHF uniemożliwia jednocześnie ustalenie wartości właściwego dla umowy indeksu DBF a tym samym możliwości ustalenia oprocentowania umowy. Z kolei brak możliwości ustalenia oprocentowania skutkuje brakiem spełnienia przez umowę przesłanek umowy kredytu określonych w art. 69§1 Prawa bankowego, co czyni ją niemożliwą do wykonania i nieważną w świetle art. 58§1 k.c.

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 189 k.p.c. przy zastosowaniu art. 385¹ k.c. Sąd ustalił w punkcie I wyroku nieważność umowy kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do waluty obcej z dnia 14 września 2005r. zawartej pomiędzy H. Ś. i powódką J. Ś. (1) a (...) Bank S.A. w K. – (...) Oddział w Ł., poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w W..

Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21, w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu

wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami. Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach.

W tym miejscu wskazać należy, że Sąd związany był żądaniem pozwu co do wysokości kwoty, o której zasadzenie wносиła powódka, tj. kwoty 157.143,16 PLN. W ocenie Sądu, żądanie powódki co do wysokości znajduje uzasadnienie w przedłożonych dokumentach oraz oświadczeniach stron. Zgodnie z zestawieniem przedłożonym przez pozwanego (k. 917-920) powódka w okresie od 26.09.2005r. do 21.10.2021r. wpłaciła łącznie tytułem spłaty rat kwotę 166 197,99 zł z tego ostatnia rata w kwocie 1072,00 zł w dniu 01.10.2021r. oraz kwotę 896,00 zł tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu. Z kolei zgodnie ze wskazanym zestawieniem w okresie od 26.09.2005r. do 30.09.2009r. wpłaciła kwotę 34 403,90 zł, stąd w okresie od 01.10.2009r. do 21.10.2019r. (tj. objętym pierwotnym żądaniem) kwotę 131 794,09 zł. Stosownie do swojego żądania tytułem rat spłaconych w okresie od 01.10.2009r. do 21.10.2019r. powódka żądała kwoty 118 959,95 zł, co mieści się w kwocie uiszczonych w tym okresie rat. Natomiast za okres od 01.11.2019r. do 30.08.2022r. powódka żądała zapłaty kwoty 38 183,21 zł (k. 953), która to kwota wpłat za ten okres nie była kwestionowana przez pozwanego (k. 967v). Mając to na uwadze należało przyjąć, że żądanie zapłaty kwoty 157 143,16 zł było uzasadnione w całości. Przyjęcie takie jest tym bardziej uzasadnione, iż zgodnie z teorią dwóch kondycji stronom umowy przysługuje roszczenie o zwrot całości świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy. Jak już wyżej wskazano Sąd był jednak związany wysokością żądania powódki.

W trakcie postępowania pozwany w odpowiedzi na pozew z dnia 16 listopada 2020 r. (k. 581v) zgłosił zarzut zatrzymania kwoty dochodzonej pozvem do czasu zaoferowania przez stronę powodową zwrotu na rzecz banku świadczenia w wysokości udzielonego kredytu.

W najnowszym orzecznictwie przyjmuje się, iż zarzut zatrzymania, o którym mowa w art. 496 i 497 k.c., może zostać zgłoszony w sprawie dotyczącej rozliczeń finansowych stron nieważnej umowy kredytowej, która może być kwalifikowana jako umowa wzajemna (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021/6/40, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 września 2021r., I ACa 663/20). Sąd podziela to stanowisko, ponieważ jego uwzględnienie spowoduje konieczność podjęcia przez same strony faktycznych działań mających na celu wzajemne rozliczenie spełnionych wcześniej świadczeń pieniężnych. Ponadto może ono doprowadzić do ograniczenia w przyszłości wynikających na tym tle ewentualnych sporów między stronami. Dlatego Sąd Okręgowy na podstawie art. 496 i 497 k.c. zasądził na rzecz powódki dochodzoną pozvem kwotę 157.143,16 zł, za jednoczesnym zaoferowaniem przez powódkę na rzecz pozwanego zwrotu kwoty 108.509,60 zł.

Odnośnie roszczenia o zasądzenie odsetek Sąd w tym zakresie podzielił stanowisko, iż wyrok sądowy „unieważniający” analogiczną jak w niniejszej sprawie umowę kredytową indeksowaną kursem (...) ma charakter konstytutywny, a nie deklaracyjny. Koncepcja prawnokształtującego (konstytutywnego) skutku wyroku sądu krajowego stwierdzającego nieważność umowy kredytowej opiera się na wskazaniu Trybunału Sprawiedliwości UE w wyroku w sprawie C-260/18 dotyczącym kredytów frankowych dopuszczającym możliwość „unieważnienia” umowy na skutek żądania konsumenta świadomego wszystkich wynikających stąd konsekwencji. Podstawą rozliczeń stron będzie wówczas art. 410 § 2 zd. 2 k.c. odnoszący się do sytuacji gdy podstawa prawna świadczenia odpadła w czasie trwania umowy (E. Ł. oraz M. K., Rzeczpospolita z 7 i 8 października 2019 r.). Aprobata tego stanowiska w sprawie oznacza, że roszczenie wymagalne jest od chwili wydania takiego konstytutywnego orzeczenia (tak też Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 20.12.2020r., sygn. akt I ACa 745/19). Od tej daty należy liczyć także początek biegu termin przedawnienia roszczeń o zwrot świadczeń stron nieważnej umowy kredytowej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd w pkt II wyroku w całości uwzględnił roszczenie strony powodowej na podstawie art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c., zasądając od pozwanego na rzecz powódki kwotę 157.143,16 PLN wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, liczonymi od dnia 28 lutego 2023 roku, tj. od daty wyrokowania do dnia zapłaty, oddalając w pozostałej części powództwo o zasądzenie odsetek za okres do dnia 28.02.2023 r. (pkt III wyroku).

Oddaleniu podlegało również powództwo o zapłatę zadośćuczynienia w kwocie 10.000 zł za krzywdę spowodowaną naruszeniem dóbr osobistych powódki. Strona powodowa łączyła żądanie zadośćuczynienia z działalnością pozwanego

w kwestii windykacji zaległych rat kredytu. Powódka wskazała, że działania te były dla niej skrajnie nieprzyjemne i spowodowały pogorszenie zdrowia powódki.

Jak stanowi art. 448 k.c., w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Zgodnie natomiast z art. 6 k.c., ciężar dowodu winy jako przesłanki z art. 448 k.c. spoczywa na powodzie. Nie budzi wątpliwości, że do przesłanek roszczeń z art. 448 k.c. należy zaliczyć bezprawne naruszenie dobra osobistego oraz związek przyczynowy między tym naruszeniem a szkodą niemajątkową (krzywdą) spowodowaną naruszeniem dobra osobistego. Natomiast w ocenie Sądu powódka nie wykazała, aby działania pozwanego były bezprawne oraz by występował związek przyczynowy między działaniami pozwanego a pogorszeniem się stanu zdrowia powódki. Mając na uwadze powyższe, roszczenie o zadośćuczynienie nie zasługiwało na uwzględnienie (pkt IV wyroku).

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powódki w całości, stosownie do wyniku procesu. Powódka uległa w swoim żądaniu w nieznacznym zakresie. Postanowieniem z dnia 2 marca 2020 r. powódka została zwolniona od kosztów sądowych w części, tj. ponad 100 zł od każdej opłaty sądowej i ponad 100 zł od każdego wydatku sądowego (k. 176). Dodatkowo wskazać należy, że powódka nie była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika. W związku z powyższym, zwrotowi na rzecz powódki podlegała kwota 100 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem opłaty sądowej od pozwu (pkt V wyroku).

Sąd odstąpił od obciążania pozwanych J. J., A. J. i L. L. kosztami procesu, uznając, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególne względy do nieobciążania wskazanych pozwanych kosztami procesu, w szczególności miał na uwadze, iż nie sprzeciwiali się oni żądaniu pozwu (pkt VI wyroku).

W punkcie VII wyroku Sąd orzekł na podstawie § 8 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu i przyznał radcy prawnemu M. P. ze Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Olsztynie kwotę 4.428,00 zł tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu pozwanej J. J., w tym kwotę 828,00 zł tytułem podatku od towarów i usług.

SSO Tomasz Cichocki